

Rokua UNESCO Global Geopark Toimintakertomus 2022

The First UNESCO Global
Geopark in Finland
2010 – 2020

Sisällys

1.	Yleistä	2
1.1	Tausta	2
2.	Yleinen Geopark-toiminta	3
2.1	Toiminta Geopark-verkostoissa	3
2.1.1	Suomen Geopark-toimikunta	3
2.1.2	Yhteistyösopimukset	4
2.2	Viestintä ja markkinointi.....	5
2.2.1	Yhteismarkkinointi.....	5
2.3	Tapahtumat	5
2.3.1	Geopark-viikko.....	5
2.3.2	Kesän viikko-ohjelmat	5
2.3.3	Matkailun työpajat	5
2.4	Näkyvyys mediassa	6
2.5	Sosiaalinen media ja nettisivut.....	6
3.	Kehittämishankkeet.....	6
3.1	Geoheritage, culture and sustainable communities in rural areas in Finland, Iceland and Norway – “Geoheritage”-hanke	6
3.2	Oulujokilaakson uudistuvat retkeilyreitit	6
3.3	Kestävää nostetta matkailuyrityksiin Oulun seudulla	7
3.4	Kiehtovat tarinat Rokua Geopark -alueen vetovoimatekijöiksi.....	7
3.5	Löytöretki taiteeseen - Ympäristötaiteella elinvoimaa Oulujokilaaksoon.....	7
3.6	Rokuan vesistöhanke	8
4.	Talous.....	8
5.	Yhteistyö.....	8
6.	Rokua Geoparkin hallinto	9
6.1	Johtoryhmä.....	9
6.2	Operatiivinen henkilöstö ja teemaryhmät	10
6.3	Osaaminen.....	11
6.4	Rokua Geopark Ympäristöjaosto	11
6.5	Yrittäjyys	11
6.5.1	Yrittäjien kuukausitulet	11
6.6	Humanpolis Oy	12
7.	Itsearviointi.....	12

Rokua Geopark Toimintakertomus 2022

1. Yleistä

Vuosi 2022 oli Rokua Geoparkin kahdestoista vuosi Geopark-verkoston jäsenenä ja seitsemäs vuosi UNESCO-ohjelmakohteena sekä samalla toinen uuden strategian mukainen toimintavuosi. Vuoden tärkeimpänä yksittäisenä toimenpiteenä oli Unescon Global Geopark -statuksen uudelleenarviointi. Toimintavuoden alussa otettiin käyttöön uusi yhteismarkkinoinnin toimintamalli ja edistettiin sen mukaisesti matkailualueen käyntikohteiden ja palvelujen näkyvyyttä. Alkuvuodesta terveysturvallisuuden vuoksi peruuntuivat kuitenkin vuoden keskeisimmät matkailun markkinointitapahtumat: Helsingin matkamessut ja Pohjois-Suomen Erämessut. Toimintavuonna edistettiin myös vastuullista matkailua yhteistyössä Visit Finlandin ja Pohjolan Rengastien toimijaverkoston kanssa sekä uudistettiin reitistöjä. Kansallista Geopark-yhteistyötä tiivistettiin erityisesti yhteisen geomatkailuhankkeen kautta. Kansainvälistä yhteistyötä toteutettiin sekä virtuaalisten tapaamisten että muutamien fyysisten tilaisuuksien ja tapahtumien kautta. Kansainvälistä yhteistyötä rajoitti toimintavuoden alkupuolella covid19-pandemia, mutta vuoden kuluessa markkina-alueilla rajoituksia poistui, ja kansainvälisten markkinoiden kiinnostuksessa Suomea ja Oulun seutua kohtaan oli nähtävissä elpymistä loppuvuotta kohden.

Taloudellisesti toimintavuosi toteutui arvioitua vahvemmin. Perusrahoitus oli edelleen pienempi covid19-pandemiasta johtuvien toimintaympäristön taloudellisten haasteiden vuoksi, mutta esimerkiksi messujen peruuntumisesta johtuvilla matka- ja työ kustannusten säästymisillä voitiin kompensoida rahoitusvajetta. Lähes koko toimintavuoden osalta toimintaan toi sekä operatiivista että taloudellista epävarmuutta toiminnanjohtajan pitkittynyt ja useaan kertaan jatkunut poissaolo. Henkilöstövajetta paikattiin vuoden aikana kahdella määräaikaisella henkilöllä. Henkilöstöhaasteista johtuen osaaminen-toiminta-alueella jouduttiin kuitenkin siirtämään opettajien ja yrittäjien perehdytystilaisuuksia. Kokonaisuutena Geopark-toimintaa kyettiin pääasiassa toteuttamaan ja kehittämään strategisten päämäärien mukaisesti.

1.1 Tausta

Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kuntien, Rokuan Terveys- ja Kuntouttamissäätiön sekä Metsähallituksen perustama Rokua Geopark saavutti Euroopan Geopark ja Global Geoparks -verkoston jäsenyyden 1.10.2010. Rokua Geopark -perustamissopimus on allekirjoitettu 12.11.2009. Perustamissopimuksessa sovittiin, että Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kunnat sekä Rokuan Terveys- ja Kuntouttamissäätiö perustavat vuoden 2010 kuluessa erillisellä sopimuksella organisaation, joka vastaa Rokua Geoparkin johdosta ja hallinnoinnista vuoden 2011 alusta lukien. Humanpolis Oy aloitti toimintansa vuoden 2011 alusta Rokuan Terveys- ja Kuntouttamissäätiön omistamana.

Humanpolis Oy siirtyi vuoden 2015 alusta alueen kuntien (Muhos, Utajärvi, Vaala) omistamaksi kehittämisyritykseksi. Humanpolis Oy:n ja perustajatahojen välille on laadittu kahdenväliset sopimukset Rokua Geopark toimintojen johtamisesta, toteuttamisesta ja rahoittamisesta. Ensimmäinen sopimuskausi oli vuosina 2011-2014 ja toinen sopimuskausi 2015-2018. Kolmas sopimuskausi, 2019-2022, alkoi vuoden 2019 alusta vuonna 2018 käytyjen neuvotteluiden pohjalta. Vuosi 2022 oli näin ollen sopimuskauden viimeinen toimintavuosi, ja vuoden aikana käytiin Humanpoliksen ja Rokua Geoparkin perustajatahojen kesken neuvottelut uuden, vuodet 2023-2026 kattavan sopimuskauden päätavoitteista ja resursseista. Neuvottelut

päättyivät joulukuussa Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kunnanvaltuustojen hyväksyessä esitetyt sopimusehdot.

2. Yleinen Geopark-toiminta

Yleiseen Geopark-toimintaan kuuluvat mm. yhteydenpito ja raportointi UNESCOlle sekä Euroopan ja Global Geopark- verkostoille, osallistuminen verkoston koordinaatiokomitean kokouksiin, tiedottaminen, toiminnan suunnittelu sekä taloushallinto. Lisäksi yleisen Geopark-toiminnan kautta myös myydään ja suunnitellaan tuotteita. Tuotteita voivat olla esimerkiksi opastukset, leirikoulujen ohjaukset, brändituotteet ja Geopark-matkamuistot sekä muut käsityötuotteet.

Rokua Geopark -toimintaa ohjaavat Rokua Geopark -strategia ja kehittämissuunnitelma. Rokua Geoparkin ensimmäinen strategia hyväksyttiin Johtoryhmässä 31.10.2012. Rokua Geopark -viestintäsuunnitelma uudistettiin vuoden 2018 aikana osana Oulujokilaakson kuntien ja Rokua Geoparkin yhteistä viestinnän kehittämissuunnitelmaa. Humanpolis Oy:lle ja Rokua Geoparkille laadittiin vuoden 2020 aikana yhteinen uusi strategia, joka otettiin käyttöön vuonna 2021.

2.1 Toiminta Geopark-verkostoissa

Rokua UNESCO Global Geopark on UNESCO:n ohjelmakohde, joka lisäksi kuuluu Global Geoparks -verkostoon ja Euroopan Geopark -verkostoon. Global Geopark -verkosto on muodoltaan kansainvälinen yhdistys, johon kuuluvat kaikki UNESCO Global Geopark -kohteet. Global Geoparks Association (yhdistys) toimii asiantuntijana ja kerää jäsenmaksut, joilla rahoitetaan UNESCO:n Geopark-sihteeristön toimintaa. Jäsenmaksu on kaikille jäsenille samansuuruinen.

Global Geoparks -verkosto ja UNESCO muodostavat päätöksentekorakenteen, johon myös Rokua Geopark kuuluu. Global Geoparks -verkoston osalta Vesa Krökki on toiminut Neuvoa-antavan komitean (Advisory Committee) jäsenenä perustuen asemaan Suomen Geopark-toimikunnan koordinaattorina. Vuonna 2022 Vesa Krökin sijainen Mikko Kiuttu edusti Suomea kansallisten edustajien kokoontumisessa Italiassa Euroopan Geopark-verkoston konferenssin yhteydessä.

Euroopan Geopark -verkostossa Vesa Krökki ja Jari Nenonen kuuluvat Rokua Geoparkin nimettyinä edustajina koordinaatiokomiteaan. Vuoden 2022 kokouksissa Rokua Geoparkia edusti Vesa Krökin sijaisena Mikko Kiuttu. Kokoukset pidettiin huhtikuussa De Hondsrug Geoparkissa Hollannissa ja syyskuussa Sesia Val Grande Geoparkissa Italiassa. Italiassa koordinaatiokomitean kokoukseen osallistui Rokua Geoparkin edustajana myös Jari Nenonen. Nenosen matka- ja osallistumiskulut kattoi GTK.

Vesa Krökki, Jari Nenonen ja Mikko Kiuttu kuuluvat lisäksi UNESCO:n Geopark-arvioijien rekisteriin. Vuonna 2022 Kiuttu osallistui Oki Islands Geoparkin arviointiin Japanissa syyskuussa. Nenonen ja Krökki eivät osallistuneet arviointitehtäviin vuonna 2022.

2.1.1 Suomen Geopark-toimikunta

Rokua Geopark on Euroopan Geopark -verkoston pyynnöstä perustanut Suomen Geopark-toimikunnan yhdessä Geologian tutkimuskeskuksen, Ympäristöministeriön, Metsähallituksen, Business Finlandin (Visit Finland) ja Suomen UNESCO-toimikunnan kanssa. Toimikunnan tehtävänä on edistää ja ohjata Suomen Geopark -toimintaa. Rokua Geoparkin toiminnanjohtaja Vesa Krökki on toiminut Suomen Geopark toimikunnan koordinaattorina vuodesta 2013 alkaen, jolloin toimikunta perustettiin. Vuonna 2022 toimikuntaa koordinoi Krökin sijaisena Mikko Kiuttu, koordinaatiossa ja toimikunnan kokousten valmistelussa

avusti myös Lauhanvuori-Hämeenkanas Geoparkin toiminnanjohtaja Terttu Hermansson. Suomen Geopark toimikunta kokoontui Teams-tapaamiseen 13.5., sähköpostikokoukseen 5.9. ja Teams-kokoukseen 11.11. Kevään tapaamisessa pääpaino oli Suomen Geoparkien yhteishankkeen valmistelussa. Syksyn kokouksissa käsittelyn pääaiheena oli Kraatterijärvi Geoparkin aiehakemus Unescolle, sen kommentointi ja hakuprosessin neuvonta sekä hakemuksen puoltaminen. Lisäksi sähköpostitse puollettiin Salpausselkä Geoparkin EGN-tapaamisen järjestelyvastuun hakemista ja käsiteltiin kansallisia raportteja Unescolle.

Suomen Geoparkien edustajat tapasivat myös Teams-ympäristössä useaan otteeseen muiden pohjoismaisten Geoparkien edustajia. Tapaamisissa edistettiin kansallisten Geopark-toimikuntien yhteisiä intressejä, kuten toimenpiteitä kansallisten rahoitusten vahvistamiseksi, joka myös Rokua Geoparkilla on yksi strategisista tavoitteista.

2.1.2 Yhteistyösopimukset

Rokua Geoparkilla on yhteistyösopimukset seuraavien UNESCO Global Geoparkien kanssa:

- Qinling Zhongnanshan UNESCO Global Geopark, Kiina
- Yandangshan UNESCO Global Geopark, Kiina
- Funiushan UNESCO Global Geopark, Kiina
- Yuntaishan UNESCO Global Geopark, Kiina
- Schwäbische Alb UNESCO Global Geopark, Saksa

Sopimusten mukaan yhteistyötä kumppanien kanssa edistetään mm. vierailujen ja tiedonvaihdon kautta. Vuonna 2022 yhteistyötä kiinalaisten Geoparkien kanssa ei edistetty. Mikko Kiuttu tapasi Schwäbische Alb Geoparkin uuden toiminnanjohtajan sekä Hollannissa että Italiassa, ja tapaamisissa todettiin intressien olevan yhteistyön jatkamiselle molemminpuolisesti korkeat.

Hankkeiden kautta yhteistyötä oli seuraavien UNESCO Global Geoparkien kanssa:

- Katla UNESCO Global Geopark, Islanti
- Trollfjell UNESCO Global Geopark, Norja

Yhteistyö liittyi kansainvälisen opetushankkeen (Geoheritage / Nordplus Junior) puitteissa ympäristökasvatuksen ja luonto-opetuksen menetelmien ja sisältöjen kehittämiseen ja käytännön toteutukseen. Vuoden 2022 aikana opiskelijaryhmä Rokua Geoparkista (Vaalasta) vieraili sekä Islannissa että Norjassa. Mikko Kiuttu osallistui matkoille Rokua Geoparkin ympäristökasvattajan ja hankkeen osatoteutuksen projektipäällikön roolissa.

Lisäksi tiivistä yhteistyötä tehtiin Sesia Val Grande UNESCO Global Geoparkin ja Ore of the Alps UNESCO Global Geoparkin kanssa, joiden kanssa edistettiin Geopark Challenge Eurooppa-sarjan perustamista. Geoparkien edustajien kesken tavattiin sekä Teams-ympäristössä että Hollannin ja Italian konferenssien yhteydessä. Yhteen Teams-tapaamiseen osallistui myös Platåbergens UNESCO Global Geoparkin edustaja Ruotsista.

2.2 Viestintä ja markkinointi

2.2.1 Yhteismarkkinointi

Rokua Geopark yhteismarkkinoinnin piiriin kuului toimintavuonna 25 yritystä, joista yksi osallistui kannattajajäsenen ominaisuudessa ja 24 yritystä eri markkinointitasojen (hiekkä, graniitti, gneissi) kautta. Yritykset ovat Oulujokilaakson, Rokuan ja Oulujärven alueella toimintaansa harjoittavia matkailuyrityksiä. Vuonna 2022 yhteismarkkinoinnin toimenpiteitä olivat mm.:

- Pohjolan Rengastien (Oulun Matkailu Oy:n) aluejäsenyys: näkyvyys eri kanavissa ja 5 RGP yritystä Pohjolan Rengastien markkinointiin mukaan. Kärkiyritykset (gneissitaso) olivat: Atteson Fishing, Merilän Kartano, Montta Active Camping, Rokuan Lomahuvilat ja Rokuanhovi.
- Sanoma Media Oy:n kanssa laadittu kampanja, joka sisälsi upotettuja mainoksia Ilta-Sanomien sivuille ja maksettuja, kohdennettuja mainoksia sosiaalisen median kanaviin. Kampanjasta oli ohjaukset Rokua Geoparkin www-sivujen kesäkampanjoihin ja Löytöretki-verkkokauppaan.
- Vaikuttajavierailut touko- ja syyskuussa. Vaikuttajavierailut toteutettiin yhdessä kiinnostuneiden yritysten kanssa erilliskampanjoina siten, että yritykset vastasivat vierailun ylläpitokuluista. Rokua Geoparkin käyttöön ostettiin vierailujen aikana tuotettua kuva- ja videomateriaalia.
- Kesän 2022 viikko-ohjelma, joka toteutettiin Rokua Geoparkin www-sivuille yhteistyössä kuntien, matkailuyritysten ja kylä- ja museoyhdistysten kanssa.
- Osallistuminen matkanjärjestäjien webinaareihin ja matkanjärjestäjien FAM-tripin isännöintiin Rokua Geopark -alueelle 23.-24.3.
- Osallistuminen Oulun seudun yhteiselle Sales tours -kiertueelle Benelux-maihin 11.-14.10.

2.3 Tapahtumat

2.3.1 Geopark-viikko

Alueen asukkaille suunnatuista tilaisuuksista tärkeimmät olivat Geopark-viikon tapahtumat. Geopark-viikko järjestettiin 6.-11.6., ja sen aikana toteutettiin näyttelyopastukset Muhoksen, Utajärven ja Vaalan Aikamatka-näyttelyihin, kohdeopastuksia Liimanninkoskelle, Kivipuistoon ja Manamansalon Peurapolulle sekä uudistettujen reitistöjen avajaistilaisuus oheisohjelmineen Rokualla. Tapahtumiin osallistui yhteensä reilu 200 henkilöä.

2.3.2. Kesän viikko-ohjelmat

Juhannukselta heinäkuun loppuun järjestettiin yhteistyössä Geopark-yritysten, kylä- ja museoyhdistysten sekä kuntien kanssa viikko-ohjelmakokonaisuus. Viikko-ohjelmat koostuivat yritysten tarjoamasta maksullisesta ohjelmasta kuten melontakursseista, yhdistysten ja kuntien järjestämistä kaikille avoimista tapahtumista sekä alueen nähtävyyksien nostoista. Viikko-ohjelmaa markkinoitiin sosiaalisen median kanavissa. Maksulliset ohjelmanumerot olivat varattavissa ja ostettavissa Löytöretkikaupasta.

2.3.3. Matkailun työpajat

Touko-kesäkuussa järjestettiin Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kunnissa matkailun työpajat, joissa yhdessä matkailuyrittäjien ja kuntaedustajien kanssa kerättiin tarpeita kuntien alueella olevien matkailukohteiden infra- ja maankäyttötarpeista. Työpajoihin osallistui yhteensä nelisenkymmentä henkilöä. Työpajojen tulokset koostettiin elinkeinotiimissä, ja tarpeita vietiin eteenpäin kuntakohtaisesti asianomaisten viranhaltijoiden kanssa. Työpajat koettiin onnistuneeksi konseptiksi, jota jatketaan vuonna 2023.

2.4 Näkyvyys mediassa

Vuonna 2022 Rokua Geopark sai kohtuullisen hyvin näkyvyyttä eri medioissa. Yhteismarkkinoinnin toimenpiteet nousivat paikallisessa ja valtakunnallisessa mediassa esiin sekä maksettuna mainontana että toimituksellisinä artikkeleina. Kiinnostusta herättivät esimerkiksi kesäkampanjoiden pohjaksi laaditut tarinalliset rengasreitti-konseptit. Näkyvyyttä nostivat myös reitistöhankkeen toimenpiteet, joita paikallismedian lisäksi nostettiin Metsähallituksen kanavissa. Yksittäisistä tapahtumista mainittakoon esimerkiksi ympäristöministeri Maria Ohisalon vierailu Muhoksella ja Utajärvellä, jossa hänelle esiteltiin myös Rokua Geopark kokonaisuutta. Lisäksi Mikko Kiuttu toimi kolumnistina Tervareitissä ja julkaisi kolumnien puitteissa ajankohtaisia Geopark-asioita. Myös Unescon Geopark-arviointi nousi paikallisesti otsikoihin.

2.5 Sosiaalinen media ja nettisivut

Sosiaalisessa mediassa Rokua Geopark käyttää Facebook, Instagram ja YouTube -alustoja. Vuoden 2021 lopulla Rokua Geoparkilla oli 2750 seuraajaa, vuoden 2022 lopulla n. 3600 seuraajaa. Rokua Geoparkin nettisivujen tietosisältöjä päivitettiin aktiivisesti toimintavuoden aikana, mutta samalla havaittiin, että alustan ominaisuudet alkavat vanheta suhteessa internet-ympäristön vaatimuksiin, ja lyhytkestoiset vikatilanteet lisääntyivät. Tämä on herättänyt pohdintaa sivuston alustan ja sivujen sisältörakenteet päivittämisestä tai uusimisesta.

3. Kehittämishankkeet

Rokua Geopark -toimintaa toteutetaan merkittävässä osin kehittämishankkeilla. Tässä esitelty vuonna 2022 käynnissä olleet tai haetut kehittämishankkeet liittyvät Rokua Geopark -toiminnan kehittämiseen. Hankkeiden osatoteuttajat, päätoteuttaja, hakija ja rahoittajat ovat hankekohtaisesti neuvoteltuja.

3.1 Geoheritage, culture and sustainable communities in rural areas in Finland, Iceland and Norway – “Geoheritage”-hanke

Geoheritage-hanke on pohjoismainen vaihto-ohjelma Vaalan lukion, norjalaisen Brønnøysundin lukion ja islantilainen Austur-Skaftafellssýslun lukion välillä. Mukana hankkeessa ovat lisäksi Suomesta Rokua Geopark, Norjasta Trollfjell UNESCO Global Geopark sekä Islannista Katla UNESCO Global Geopark ja Vatnajökullin kansallispuisto. Pohjoismainen kulttuuri ja asutushistoria, yhteiset ympäristökysymykset ja alueelliset erityispiirteet antavat hedelmällisen pohjan kolmivuotisella Nordplus-rahoituksella toteutettavalle yhteistyölle. Hanketta koordinoi Vaalan lukio. Projektissa on lisäksi yhteistyökumppaneina laaja joukko eri asiantuntijaorganisaatioita, kuten Suomesta Geologian tutkimuskeskus ja Pohjois-Pohjanmaan museo. Hankkeen rahoitus- ja kokonaiskustannusarvio on 221 531 €, josta Rokua Geoparkin osatoteutuksen kustannusarvio on 33 187 €. Hanketta rahoitetaan Opetushallituksen kautta pohjoismaisesta Nordplus-ohjelmasta 188 138 eurolla. Hankkeen kesto on 1.9.2020 - 31.8.2022. Hankkeen rahoitusosuus on 70 %. Lisätietoa hankkeen omilla sivuilla <https://geoheritage.fas.is>.

3.2 Oulujokilaakson uudistuvat retkeilyreitit

Hankkeelle myönnettiin noin 650 000€ rahoitus ELY keskuksen Maaseuturahastosta joulukuun alussa 2020. Hankkeen toimenpiteet käynnistyivät alkuvuodesta 2021. Hankkeessa ovat omarahoituksella mukana Muhoksen, Vaalan ja Utajärven kunnat. Metsähallitus on hankkeen osatoteuttaja. Humanpolis Oy hallinnoi hanketta. Hankkeen kesto on 31.12.2023 saakka. Hankkeen rahoitusosuus on 70 % hyväksytyistä kustannuksista..

3.3 Kestävää nostetta matkailuyrityksiin Oulun seudulla

Hankkeessa tuetaan koronapandemiasta kärsivien Oulun seudun matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alojen yritysten toipumista ja kilpailukykyä. Hankkeessa tunnistetaan Oulun seudun matkailuyritysten koronasta elpymisen yhteisiä keskeisiä haasteita, luodaan nouseviin matkailutrendeihin vastaavia matkailusisältöjä ja kehitetään matkailumarkkinointia. Tavoitteena on Oulun seudulla varmistaa toimialan kaupallisesti kannattavimpien tuotesegmenttien jatkuvuus ja uudistuminen ja samalla luodaan toimialaa hyödyttäviä tiedolla johtamisen työkaluja. Hanke toteutetaan BusinessOulun, Oulun Matkailu Oy:n (VisitOulu), Kalajoen Matkailuyhdistys ry:n sekä Humanpolis Oy:n / Rokua UNESCO Global Geoparkin yhteishankkeena. Hanketta koordinoi BusinessOulu, Humanpolis vastaa hankkeen tavoitteiden mukaisesta toiminnasta ja työpaketeista Rokua Geopark alueella.

Hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin Euroopan aluekehitysrahastosta ja rahoitetaan osana Euroopan unionin covid-19-pandemian johdosta toteuttamia toimia. Hankkeen kokonaisbudjetti on 964 771 €, josta Humanpoliksen osatoteutuksen osuus 196 555 €. Hankkeen tukiosuus on 80 %.

3.4 Kiehtovat tarinat Rokua Geopark -alueen vetovoimatekijöiksi

Tarinahanketta valmisteltiin touko-syyskuussa ja haettiin syyskuussa 2022 päättyvän EU-ohjelmakauden ylijäämärahoista Pohjois-Pohjanmaan liitolta. Hankkeeseen saatiin myönteinen rahoituspäätös joulukuussa. Keskeisenä tavoitteena on Rokua Geopark alueen kiinnostavuuden ja vetovoimaisuuden lisääminen erityisesti kulttuuripainotteisia ja elämyksellisiä sisältöjä etsivien matkailijoiden keskuudessa, ja siten hakea uutta kasvua alueelliseen matkailuliiketoimintaan. Hankkeen tavoitteena on myös parantaa Rokua Geopark alueen valmiuksia vastata Oulu2026 kulttuuripääkaupunkivuoden tuomiin matkailullisiin mahdollisuuksiin ja kehittämistarpeisiin.

Hanke toteutetaan Rokua Geoparkia hallinnoivan Humanpolis Oy:n sekä Kajaanin ammattikorkeakoulun pelialan laboratorion yhteishankkeella. Hankkeen rahoitus ja kokonaiskustannusarvio on 215 152 €, josta Euroopan Unionin aluekehitysrahasto / Pohjois-Pohjanmaan liitto kustantaa 70 % (150 607 €). Rokua Geoparkin omarahoitusosuus on 29 863 € ja osatoteuttajana olevan Kajaanin Ammattikorkeakoulun omarahoitus 34 682 €. Hankkeen hallinnoijana on Humanpolis Oy. Hankkeen kesto on 1.1.-31.12.2023.

3.5 Löytöretki taiteeseen - Ympäristötaiteella elinvoimaa Oulujokilaaksoon

Löytöretki taiteeseen - Ympäristötaiteella elinvoimaa Oulujokilaaksoon -hankkeessa luodaan pysyvä paikkasidonnaisten taideteosten kokonaisuus uniikille Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevalle Rokua Geopark -alueelle. Hankkeen tavoitteena on luoda retkeilyreitistöjen ja keskeisten luonto- ja kulttuurikohteiden yhteyteen monipuolista, saavutettavaa taidetta, joka huomioi ympäristön kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti ja aktivoi ihmisiä liikkumaan luonnossa. Taide tuo esiin valtakunnallisestikin arvokkaaksi tunnustettujen maisemien luonto- ja kulttuuriperintöä. Teokset ovat paikkasidonnaisia tuotantoja kuten performansseja, esittävän taiteen sisältöjä, pysyviä veistoksia ja valotaideteoksia. Kulttuurin ja taiteen saavutettavuuden parantuminen lisää myös asuin- ja virkistysympäristöjen hyvinvointia. Hanke kannustaa vastuulliseen matkailuun, ja laajentaa matkailuelinkeinon mahdollisuuksia alueella.

Hanketta valmisteltiin touko-lokakuussa 2022 ja hankehakemus jätettiin Pohjois-Pohjanmaan liiton AKKE-rahoitusohjelmaan lokakuussa. Hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen tammikuussa 2023. Hanke toteutetaan ajanjaksolla 1.3.2023-31.12.2024 Humanpolis Oy:n hallinnoimana. Hanketta rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan liitto, joka on myöntänyt hankkeelle alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemisen määrärahaa (AKKE-rahoitus) 70 % hankkeen kokonaiskustannuksista 127 797 €.

3.6 Rokuan vesistöhanke

Syksyn 2022 aikana valmisteltiin vesistökunnostusten esiselvityshanke Rokuan ydinalueelle viiden järven kokonaisuuteen. Hankehakemus jätettiin marraskuussa Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskukselle, hankkeelle haettiin 50 % rahoitusta ympäristöministeriön harkinnanvaraisesta avustuksesta vesialueiden hoitoon. Hankkeen omarahoitus toteutettaisiin erillissopimuksilla Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kuntien kanssa. Hankkeesta voidaan odottaa rahoituspäätöstä huhti-toukokuussa 2023.

4. Talous

Järjestyksessään kolmas yhteistyösopimus Rokua Geopark toimintojen johtamisesta ja toteuttamisesta laadittiin ja allekirjoitettiin loppuvuodesta 2018 perustajatahojen ja Humanpolis Oy:n välille. Sopimuksessa määritellään Geoparkin perusrahoitus vuosille 2019- 2022.

Vuosi 2022 oli viimeinen vuosi Rokua Geoparkin sopimuskaudesta, 2019-2022. Vuoden 2022 osalta Rokuan Terveys- ja kuntouttamissäätiölle päätettiin myöntää koronapandemiasta johtuva maksualennus sen Rokua Geopark sopimuksen mukaisista velvoitteista. Geopark-toimintaa saatiin kuitenkin sopeutettua, osaltaan sopeuttamista edesauttoi alkuvuoden messutapahtumien peruuntuminen ja henkilöstön poissaolot, ja tuloksesta muodostui 37 464,28 € ylijäämäinen yhdessä muun Humanpolis Oy:n toiminnan kanssa. Talousluvut on tarkemmin esitetty yhtiön yleisessä toimintakertomuksessa.

5. Yhteistyö

Rokua Geopark toiminta perustuu laajaan yhteistyöhön eri alojen toimijoiden kanssa. Geoparkin oma henkilöstö on pieni, joten verkostojen hyödyntäminen on ensiarvoisen tärkeää asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.

Vuonna 2022 Geopark-toimintaan osallistui useita yhteistyökumppaneita, joista on ollut yhteistyössä useiden vuosien ajan, osa puolestaan yksittäisten toimenpiteiden myötä.

Tärkeän asiantuntijapanoksen Geopark-työskentelyyn tuo GTK, joka osallistui toimintavuoden aikana useisiin Rokua Geoparkin hallintoon ja edustukseen liittyviin tilaisuuksiin. Osa GTK:n työpanoksesta lukeutuu tieteen popularisointityöhön, osa hankitaan tapauskohtaisina ostopalveluina. Esimerkiksi edustamiset Geopark-verkoston tapaamisissa ovat osa popularisointityötä ja siihen kuuluvaa yhteistyötä Rokua Geoparkin kanssa.

Rokua Geopark Aikamatka-hankkeen jälkeen yhteistyötä Kajaanin ammattikorkeakoulun kanssa on jatkettu tiiviinä, ja vuoden 2022 aikana valmisteltiin yhteistyössä uusi tarinallistamishanke.

Korkeakouluista tärkeässä asemassa oli myös Oulun yliopisto, jossa yhteistyö oli tiiveintä maantieteen tutkimusyksikön kanssa. Maantieteen tutkimusyksikön kanssa edistettiin Rokua Geopark alueeseen liittyvää perustutkimusta ja valmisteltiin maailman ensimmäistä kansainvälistä geodiversiteettipäivää (6.10.). Luonnonmaantieteen opinnoissa valmistui yksi Pro gradu -tutkielma ja toinen Pro gradu -tutkielma käynnistyi. Aiheina tutkielmissa oli Rokuanvaaran pienilmastolliset olot, ja aineisto oli Humanpoliksen ja yliopiston yhdessä keräämää. Myös yksi Rokua Geopark -alueeseen liittyvä matkailumaantieteen Pro gradu -tutkielma käynnistyi. Graduissa on Humanpoliksen ja yliopiston yhteisohjaus. Oulun yliopiston kanssa toteutettiin ensimmäistä kertaa yli kahteen vuosikymmeneen myös luonnonmaantieteen kenttäkurssin kenttäpäivä elokuussa Rokualla.

Matkailun kehittämisessä tehtiin laajaa yhteistyötä niin paikallisten, alueellisten, kansallisten kuin kansainvälistenkin tahojen kanssa. Paikallisesti tärkeitä kumppaneita olivat Geopark-yritykset, jotka toiminnallaan edistävät sekä Geoparkin näkyvyyttä ja tunnettuutta että yhteistä arvopohjaa. Seudullisesti yhteistyö BusinessOulun ja Oulun Matkailu Oy:n sekä Oulun seudun muiden matkakohteiden kanssa matkailun markkinoinnissa ja matkailun kehittämisen suunnittelussa oli tiivistä. Valtakunnallisella tasolla yhteistyötä tiivistettiin VisitFinlandin suuntaan STF-ohjelman jalkauttamiseksi Rokua Geoparkissa. Geopark-toiminnan yhteisiä etuja ja yhteisnäkyvyyttä edistettiin Suomen muiden Geopark-kohteiden kanssa. Kansainvälisellä tasolla yhteistyötä tehtiin useiden eurooppalaisten, erityisesti pohjoismaisten Geopark-kohteiden kanssa. Myös kansainvälisiin matkanjärjestäjiin pidettiin yhteyksiä yllä.

Ympäristökasvatuksessa yhteistyötahoja toimintavuonna olivat paikallisella tasolla esimerkiksi Geopark-oppilaitokset, 4H-yhdistykset ja Metsähallitus.

6. Rokua Geoparkin hallinto

Rokua Geoparkin nykyinen hallintomalli on hyväksytty lokakuussa 2018. Hallintomalli koostuu seuraavista elimistä: Geopark Johtoryhmä, operatiivinen henkilöstö, teemaryhmät ja Humanpolis Oy. Geopark Johtoryhmä kutsutaan koolle vähintään kolmeen kokoukseen vuoden aikana.

6.1 Johtoryhmä

Rokua Geopark toiminnassa ylintä päätäntävaltaa käyttää Johtoryhmä. Johtoryhmän päätökset tehdään määräänemmistöperiaatteella. Äänen mennessä tasan voittaa se näkemys, jota puheenjohtaja on kannattanut. Johtoryhmä valitsee keskuudestaan vuosittain puheenjohtajan. Johtoryhmän sihteerinä toimii Humanpolis Oy:n nimeämä Rokua Geoparkin toiminnanjohtaja. Johtoryhmä kokoontuu tarvittaessa, vähintään kolme kertaa vuodessa puheenjohtajan kutmana. Johtoryhmän kokous tulee kutsua koolle kuukauden kuluessa, jos yksikin Johtoryhmän jäsen sitä vaatii. Johtoryhmä vahvistaa Rokua Geoparkin lyhyen ja pitkän aikavälin suunnitelmat sekä päättää immateriaalisten oikeuksien käytöstä, hanketoiminnasta sekä muista Rokua Geoparkin toiminnan linjauksista. Vuonna 2022 Johtoryhmä kokoontui neljä kertaa.

Johtoryhmä muodostuu Utajärven kunnan, Vaalan kunnan, Muhoksen kunnan, Rokuan terveys- ja kuntouttamissäätiön, Metsähallituksen luontopalvelujen sekä Humanpolis Oy:n edustajista. Johtoryhmässä on lisäksi Geologian tutkimuskeskuksen edustaja. Kukin edellä mainittu taho päättää itsenäisesti omasta puolestaan siitä, kuka toimii sen edustajana johtoryhmässä. Edustajan nimeäminen on osapuolen oikeus, mutta ei velvollisuus.

Johtoryhmän päätöksentekoon on sovellettava soveltuvien osin, mitä osakeyhtiön hallituksen päätöksenteosta on säädetty. Geopark -Johtoryhmä tekee päätöksiä toiminnasta kokonaisuutena. Geopark -Johtoryhmä ei tee Humanpolis Oy:n puolesta sitovia päätöksiä, vaan Humanpolis Oy:n puolesta sitovia päätöksiä tekevät yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja ja työntekijät siinä järjestyksessä kuin kulloinkin voimassa oleva yhtiöjärjestys ja osakeyhtiölaki säättävät.

Johtoryhmän nimeämät henkilöt vastaavat yhteydenpidosta Geopark –verkoston ja UNESCO:n kanssa. Rokua Geoparkin edustajiksi on nimetty Rokua Geopark toiminnanjohtaja Vesa Krökki ja Geologian tutkimuskeskuksen geologi Jari Nenonen. Krökin poissaolon ajan sijaiseksi on nimitetty Mikko Kiuttu.

Vuoden 2022 aikana Johtoryhmä kokoontui neljä kertaa ja siihen kuuluivat:

- Esa Karjalainen, Vaalan kunta, Puheenjohtaja
- Anne Sormunen, Utajärven kunta
- Veli Paasimaa, Muhoksen kunta
- Saara Airaksinen, Metsähallitus (kokoukset 1-3/2022)
- Venla Karkola, Metsähallitus (kokous 4/2022)
- Kyösti Juujärvi, Rokuan Terveys- ja kuntouttamissäätiö
- Jari Nenonen, GTK

6.2 Operatiivinen henkilöstö ja teemaryhmät

Operatiivinen henkilöstö käsittelee Geoparkin jokapäiväiseen toimintaan liittyvät asiat. Teemaryhmät koordinoivat omien toimialojensa toimintaa ja suunnittelevat toimintaa pitkällä aikavälillä. Teemaryhmien nimeämisestä ja tehtävistä päättää Johtoryhmä. Vuonna 2022 Operatiivisen henkilöstön tehtävää hoitivat käytännössä Rokua Geoparkin henkilökunta, kehittämishankkeiden ohjausryhmien jäsenet, Oulujokilaakson viestintätiimi ja Oulujokilaakson kulttuuritiimi. Operatiivinen henkilökunta ja teemaryhmien jäsenet ovat työsuhteessa siihen osapuoleen, joka hänet on nimennyt. Nimeävä organisaatio vastaa henkilöstön kustannuksista, ellei muuta erikseen sovita. Vuoden 2022 lopussa Operatiivisen henkilöstön kokoonpano oli:

- Vesa Krökki, Rokua Geopark (pois 20.1. alkaen)
- Mikko Kiuttu, Rokua Geopark
- Mari Saastamoinen, Rokua Geopark

Toimintaryhmien puheenjohtajat:

- Toimintaryhmä 1 (osaaminen). Ei nimettyä puheenjohtajaa
- Toimintaryhmä 2 (yrittäjäyys). Mari Saastamoinen pj.
- Toimintaryhmä 3 (ympäristö). Petri Leskinen pj.

Rokua Geopark –hankkeiden projektipäälliköt

- Ympäristökasvatus ja reitistöt: Mikko Kiuttu
- Matkailu: Mari Saastamoinen

Vuonna 2022 Teemaryhmiin kuuluivat seuraavat henkilöt:

Osaaminen (ei kokouksia 2022)	Ympäristöjaosto	Yrittäjäyysryhmä
Vesa Krökki	Petri Leskinen, pj.	Mari Saastamoinen, pj
Mikko Kiuttu	Mikko Kiuttu, siht.	Mikko Kiuttu, siht.
Geopark-oppilaitosten yhteyshenkilöt	Hannele Kytö	Geopark logoa käyttävien yritysten edustajat
	Mikko Kari	Vaalan ja Muhoksen kuntien elinkeinopäälliköt
	Matti Kaikkonen	Utajärven Yrityspuiston edustaja
	Heli Kaikkonen ja Kyösti Juujärvi	
	Eero Merilä	

6.3 Osaaminen

Osaamisen Teemaryhmä ei kokoontunut vuoden 2022 aikana. Teemaryhmän toimintaan kuuluvat asiat on hoidettu osana muita, lähinnä ympäristökasvatukseen liittyviä toimenpiteitä.

6.4 Rokua Geopark Ympäristöjaosto

Ympäristöjaosto / Geopark ympäristöryhmä on Geoparkin teemaryhmistä ainoa, jolla on oma vuosittainen rahoitus osana Geopark-sopimusta. Rahoitus käytetään Rokua Geopark alueen reittien ja ympäristön pienimuotoisiin kunnostamis- ja kehittämistoimiin. Rokua Geopark perusrahoituksesta ohjataan sopimuskaudella 2019-2022 vuosittain 22 000 € ympäristöjaoston käyttöön. Ympäristöjaosto kokoontui vuonna 2022 neljä kertaa. Lisäksi 26.8. järjestettiin Rokuan vesistöilta Rokuan alueen vesistöjen kunnostustarpeiden kartoittamiseksi ja paikallisten toimijoiden tiedottamiseksi. Tilaisuuteen osallistui parikymmentä henkilöä. Osa ympäristöjaoston jäsenistä kuuluu Oulujokilaakson uudistuvat retkeilyreitistöt -hankkeen ohjausryhmään, jonka puitteissa reitistöjen kehittämistä vietiin toimintavuonna aktiivisesti eteenpäin.

6.5 Yrittäjyys

Yrittäjyyden teemaryhmään kuuluvat kaikki Rokua Geoparkin yhteismarkkinointiin hakeutuneet ja hyväksytyt toimijat. Teemaryhmän keskeisin tehtävä on nostaa yrittäjien tarpeet Geopark-toiminnan suunnitteluun ja toimenpiteisiin sekä määrittää Geopark-alueen yhteismarkkinoinnin toimenpiteet toimintavuosiokohtaisesti. Rokua Geoparkin yhteismarkkinoinnin kumppanuussopimus ja siten Geopark-logon käyttöoikeus oli vuoden 2022 päättyessä 25 yrityksellä, joista yksi oli kannattajajäsen.

Yhteismarkkinoinnissa otettiin vuodelle 2022 neljä tasoa: kannatustaso 50 €/v (+alv), hiekkataso 150 €/v, graniittitaso 250 €/v ja gneissitaso 600 €/v. Hiekkatason markkinointitoimenpiteisiin sisältyvät graniittitasoon, ja graniittitason toimenpiteet gneissitasoon. Gneissitaso sisälsi myös Oulun Matkailu Oy:n kärkiyrittäjyyspaikkaan lukeutuvat markkinointitoimenpiteet. Kärkiyrittäjyyspaikkoja vuodelle 2022 oli viisi. Yhteismarkkinointimaksuista kertyi yhteensä 6125 euron markkinointibudjetti, jota vahvistettiin Rokua Geoparkin perusrahoituksesta osoitetulla yhteismarkkinointituella sekä hankkeiden toimenpiteillä.

Hiekkatasolla yrittäjä saa käyttää Rokua Geopark -logoa markkinoinnissaan, yrityksen sivuille ohjataan linkki www.rokuageopark.fi -sivustolta, yritys pääsee osallistumaan yhteisiin markkinointitoimenpiteisiin ja niiden suunnitteluun, lisäksi yrittäjälle lähetetään tietoa ajankohtaisista Geopark toimintaan ja yrittäjyyteen liittyvistä asioista. Graniitti- ja gneissitasoille sisältyy lisäksi Löytöretkikaupan tuotesijoitusoikeus ja erikseen päätettäviä markkinointikampanjoita.

Vuoden 2022 lopulla käynnistettiin yhteismarkkinoinnin sopimuksen päivittäminen kahdesta syystä: Oulun Matkailu Oy:n uudessa sopimuksessa (v. 2023 alkaen) kärkiyrittäjyyspaikat poistuvat, ja Rokua Geoparkille otetaan käyttöön uusi verkkokauppa-alusta, jonka matalat ylläpitokustannukset mahdollistavat verkkokauppa-alustan tarjoamisen jo hiekkatasosta alkaen. Päivitetty sopimus yhteismarkkinoinnin kumppanuustasoinen on määrä ottaa käyttöön vuoden 2023 markkinointitoimenpiteisiin.

6.5.1 Yrittäjien kuukausitulet

Rokua Geopark järjestää myös kaikille yrityksille ja yrittämisestä Geopark alueella kiinnostuneille avoimia tapahtumia. Avoimista säännöllisistä tapahtumista merkittävin on yrittäjien kuukausitulet. Kuukausitulet on vapaamuotoinen keskustelutilaisuus, joka pyritään pitämään joka toinen kuukausi jossakin alueen

yrittäjyydessä. Kuukausitilien aluksi kerrotaan ajankohtaisista asioista, jonka alustuksen jälkeen käydään keskustelua kulloinkin esille nousevista teemoista. Vuonna 2022 kuukausitilaukset järjestettiin kahdesti, sillä henkilöstövajeen johdosta järjestelyresurssi oli rajallinen. Priorisointia tehtiin yrittäjyyssryhmän kokouksien järjestämiseen. Kuukausitilien yrityskohteina olivat Manamansalon Portti (11.5.) ja Merilän Kartano (16.11.).

6.6 Humanpolis Oy

Humanpolis Oy:n tehtävänä Rokua Geoparkin toiminnassa on osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen asettamin edellytyksin johtaa ja toteuttaa Rokua Geoparkin toimintaa Johtoryhmän hyväksymien lyhyen- ja pitkän aikavälin suunnitelmien sekä budjetin puitteissa. Humanpolis Oy valmistelee vuosittain Rokua Geopark –toiminnasta toimintasuunnitelman seuraavalle vuodelle sekä laatii edellisen vuoden toimintakertomuksen. Humanpolis Oy hallinnoi Rokua Geoparkia ja siihen liittyviä hankkeita siten, että se pystyy resursseja luovuttaneen sopimusosapuolen niin pyytäessä osoittamaan sen, että osoitetut resurssit on käytetty siten, kuin resurssien käytöstä on resursseja luovuttaneen osapuolen kanssa sovittu.

7. Itsearviointi

Rokua UNESCO Global Geopark täytti 12 vuotta lokakuussa 2022. Toimenpiteiden toteutukseen toi haastetta henkilöstötilanteen kehittyminen ja siihen liittyvä epävarmuus. Yhdessä puutteellisesti toteutuneen rahoituspuitejärjestelmän kanssa se johti toiminnan suunnitteluun varovaisuusperiaatteella. Alkuvuonna lisäksi covid19-pandemian tuoma terveysturvallinen riski varjosti tapahtumien järjestämistä.

Vuodelle asetetut tavoitteet pystyttiin kuitenkin pääosin saavuttamaan lyhyiden määräaikaisten rekrytointien, huolellisen talous- ja henkilöstöresurssien suunnittelun, onnistuneen verkostoyhteistyön ja kolmen päähankkeen jatkuvuuden ansiosta. Yhteismarkkinoinnin toimenpiteitä lisättiin, niissä innovoitiin uusia markkinoinnin tapoja, ja siten saavutettiin parempi näkyvyys alueelle ja sen tuotteille. Käyntikohteiden seurannan perusteella kävijämäärät alueella laskivat, pudotus oli Rokuan kansallispuiston osalta n. 10 % ja Oulujärven retkeilyalueen osalta n. 20 % vuoteen 2021 verrattuna. Molempien alueiden osalta kävijämäärät olivat kuitenkin edelleen koronaa edeltänyttä aikaa isommat. Vähennys johtunee isoksi osaksi ulkomaan matkailun avautumisesta ja vuoden aikana kuluttajien kohtaamasta maailmanlaajuisesta taloudellisesta epävarmuudesta. Matkailijakyselyn perusteella alueen palveluissa on myös kehitettävää, jotta matkailualue näyttäytyisi vieläkin vetovoimaisempana. Kyselyn tulokset ovat tärkeitä huomioida vuoden 2023 toimenpiteiden suunnittelussa. Toimintavuoden henkilöstöhaasteet heijastuivat eniten osaaminen-toiminta-alueelle, jossa opettajien ja yrittäjien perehdytyksiä jouduttiin siirtämään aikataulusyistä ja toimenpiteiden priorisoimiseksi. Vuonna 2023 on tärkeä varmistaa, että tällä tärkeäksi koetulla osa-alueella päästään normaalimpaan toimintaan.